

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET**

Studentica:

Sandra Čatović

Naslov seminarskog rada:

**HAŠKA KONVENCIJA- MEĐUNARODNA OTMICA
DJECE**

Kolegij:

OBITELJSKO PRAVO

Mentor:

dr.sc. Ivan Šimović

- Zagreb, siječanj 2016. -

Zahvala:

Zahvaljujem odvjetnici Vlatki Cikač na suradnji, pomoći i vodstvu prilikom izrade seminarskog rada.

Također zahvaljujem i čitavom timu odvjetničkog ureda Cikač na profesionalnosti, strpljenju i susretljivosti prilikom ustupanja svih potrebnih materijala za izradu rada.

PRIMJENA KONVENCIJE O GRAĐANSKO-PRAVNIM ASPEKTIMA MEĐUNARODNE OTMICE DJECE TE PRAVNI ASPEKT PROBLEMA PRILIKOM PRIMJENJE NJENA PROTOKOLA

1. UVOD

Danas smo svjedoci procesa svjetske i europske integracije na svim područjima života, od kulturne, edukacijske, informacijske pa do pravne. Dio tog cijelog procesa je i obitelj. Obitelji s međunarodnim elementom, bilo da je jedan ili oba bračna druga različitog državljanstva, da posjeduju nekretninu drugoj državi ili pak zbog potrebe zaposlenja i karijere žive negdje odvojeno danas su sve češće u društvu. No, što kada dođe do razvoda u obiteljima s međunarodnim elementom?

Razvod je za bilo kakvu obitelj teška i traumatična situacija, bilo ona s međunarodnim elementom ili ne, u kojoj se nadamo da će sporazumom u izvanparničnoj raspravi mirno dogovoriti o roditeljskoj skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom. Ipak nisu rijetke situacije u kojima se dogodi da roditelji između sebe ostanu ogorčeni s željom za osvetom gdje većinom dijete postane objekt nadmetanja. Što se događa kada roditelj koji ima roditeljsku skrb odluči zbog privatnih ili poslovnih razloga napustiti državu u kojoj trenutno boravi te otići s djetetom živjeti u drugu državu u kojoj roditelj s kojim dijete ostvaruje osobne odnose neće moći ići za djetetom odnosno neće htjeti dati suglasnost jer će mu biti otežano ostvarivati ostvarivati osobni odnos s djetetom? Što ako jedan od roditelja bježi od obiteljskog nasilja te izlaz vidi u drugoj državi gdje će njemu i djetetu život biti bolji od onoga što ima sada?

Situacije gdje su djeca nezakonito odvedena ili zadržana u drugoj državi od strane jednog od roditelja, skrbnika ili bliskog člana obitelji tretira se kao međunarodna otmica djece. Iako je po mišljenju Komisije Europske Unije temeljni dokument Uredba vijeća (EZ) br 2001/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojoj se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1137/2000 ili Beuxelles II.¹ a kada su u pitanju međunarodne otmice djece, no

¹ Izvor: Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II.a

praktičnoj primjeni ipak prednjači Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980.

2. HAŠKA KONVENCIJA O GRAĐANSKOPRAVNIM ASPEKTIMA MEĐUNARODNE OTMICE DJECE 1980²

2.1. O konvenciji

Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. (u daljnjem tekstu: HK 1980.)³ je na snazi danas u 93 države ugovornice, a u Hrvatskoj od 1991. godine te je usmjerena na zaštitu prava na roditeljsku skrb i pravo na ostvarivanje osobnih odnosa roditelja i djeteta u transnacionalnom okviru.

Načela na kojima HK 1980. počiva su načela obiteljskog prava i međunarodnog privatnog prava koja nisu uvijek kompatibilna. Konvencija ima primarni interes da štiti interes djeteta. No, interes djeteta koji HK 1980 štiti je hitan povratak u državu iz koje je dijete nezakonito odvedeno a u njoj je imalo uobičajeno boravište prije odvođenja ili zadržavanja. „Odvođenje“ ili „zadržavanje“ djeteta smatrat će se nezakonitim ukoliko predstavlja povredu prava na skrb što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno po zakonu države u kojoj je dijete bilo stalno nastanjeno prije odvođenja ili zadržavanja.⁴ Konvencija smatra da su sudovi dužni narediti što hitniji povratak bez dugotrajnog ulaženja u *mertium spora*.

Konvencija u čl. 1. definira svoje ciljeve koji su:

1. osigurati što hitniji povratak djece koja su nezakonito odvedena ili zadržana u nekoj državi ugovornici;
2. osigurati da se prava na brigu i viđenje s djetetom po zakonu jedne države ugovornice stvarno poštuju u drugoj državi ugovornici.

Ono što se želi ovim odredbama postići je:

² Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25.listopada 1980, Si. 1. MU br. 7/91 (notifikacijom o sukcesiji Republika Hrvatska je stranka od 8. Listopada 1991. – NN MU 4/94)

³ Rešetar, Branka *et. al.* Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (1980) – *casus belli*, Pravni fakultet u Osijeku, 2012

⁴ Čl 3. st. 1. HK 1980.

1. da se ublaže psihološke traume djeteta koje su izazvane otmicoms
2. da se vrati u državu koja raspolaže informacijama o obiteljskom životu i zbog toga su sudovi u toj državi najmeritorniji da utvrde što je u najboljem interesu djeteta
3. preventivnu svrhu jer poručuje da nezakonito odvođenje ili zadržavanje neće dovesti do promjene odluke ili foruma koji će odlučivati o roditeljskoj skrbi

2.2. *Modus operandi* HK 1980

Prvenstveno da bih uopće došlo do primjene Konvencije dijete mora imati uobičajeno boravište u državi ugovornici te biti odvedeno u drugu državu koja je također potpisnica HK 1980.⁶ Odredbe HK 1980. prestaju se primjenjivati kad je dijete navršilo 16 godina te ako je odvedeno u državu koja nije država ugovornica. Države ugovornice trenutkom popisa HK 1980. obvezale su se osigurati što hitniji povratak djece koja su nezakonito odvedena ili zadržana u drugoj državi te time teže uspostaviti *status quo ante*. Konvencija se primjenjuje kada je god došlo do nezakonitog odvođenja ili zadržavanja u drugoj državi ugovornici. U tom trenutku nije važno da li je to pravo dobiveno iz samog zakona, sudske ili upravne odluke ili pak iz sporazuma da bi imao pravni učinak. Ono ne mora postojati ni kao formalna sudska odluka da bih se mogle primijeniti odredbe HK 1980. te se obratiti središnjem tijelu države u kojoj je uobičajeno boravite djeteta ili države ugovornice u koju je dijete odvedeno.

Jedno od prvih zadataka središnjeg tijela prije pokretanja postupka za povratak djeteta jest utvrditi da li je osoba, institucija ili neko drugo tijelo koje je imalo pravo na skrb, kolektivno ili pojedinačno, u smislu odredbe HK 1980., u vrijeme ostvarivanja faktično ostvarivalo svoje pravo ili bi ga bila ostvarivala da nije došlo do nezakonitog odvođenja ili zadržavanja.⁷ Uvijek je presumpcija takva da je podnositelj zahtjeva faktično i ostvarivao pravo na skrb, no ako se utvrdi da je to

⁵ Psihološka i sociološka istraživanja su pokazala da iako je roditelj, skrbnik ili neka bliska osoba otmičar koji vjeruje da postupa u najboljem interesu, djeca zapravo trpe štetu, od psihološke do lingvističke.

Izvor: Hegar/Greif (1993, str.143. i 144. te Beaumont/McEavy (1999), str. 7.- 13.

⁶Čl. 4. HK 1980

⁷Rešetar, Branka *et. al.* Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (1980) – *casus belli*, Op.cit. str. 166. Pravni fakultet u Osijeku, 2012; Čl. 3. st. 1. b) HK 1980

pogrešna presumpcija, nadležno tijelo nije dužno narediti povratak djeteta. *Onus probandi* te tvrdnje je na otmičaru.

HK 1980. propisuje rok tj. ako je proteklo manje od jedne godine, središnje tijelo naredit će hitan povratak.⁸ No, taj rok nije prekluzivni rok iako se događa da često nadležna tijela u državama ugovornicama ga tako shvaćaju. Povratak će se narediti i u slučaju kada je prošlo godinu dana od nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta osim ako se ne dokaže da se dijete prilagodilo novoj okolini te tada ako središnji organ kojoj je zahtjev poslan ima vjerovati da je dijete odvedeno u neku drugu državu može obustaviti postupak ili odbaciti molbu za povratkom djeteta.⁹ Strani sudovi pri ostvarivanju diskrecijskog ovlaštenja kojom naređuju ili odbijaju zahtjev za povratkom djeteta, konkretno engleski sudovi, pri donošenju presuda u slučajevima *W v W (Child Abduction: Acquiescence)* (2 FLR 1993), te *H v H (Abduction: Acquiescence)* (2 FLR 1996), uzimali su u obzir sljedeće faktore:

- komparativnu podobnost nadležnog tijela konkurentske jurisdikcije za odlučivanje o djetetovoj budućnosti u postupku o meritumu
- vjerojatan ishod postupka o meritumu
- posljedice prihvata s osobitim osvrtom na opseg u kojem se dijete prilagodilo na novu okolinu
- situaciju u kojoj bi se našli roditelj otmičar i dijete ako bi se naredio njihov povratak
- pretpostavljeni emocionalni učinak na dijete ako bi se naredio njihov hitan povratak (faktor koji je vrlo bitan ali ne i presudan)
- te opseg u kojem bi bili ugroženi svrha i smisao HK 1980 ako bi se odbio povratak djeteta¹⁰

U Memorandumu s objašnjenjima uz Konvenciju¹¹ nalaže se da i kada se dokaže da se dijete adaptiralo novoj okolini, središnje tijelo i dalje ima ovlasti da naredi povratak djeteta u državu članicu koja je uobičajeno djetetovo boravište.

U čl. 13 HK 1980 navedene su određene iznimke prema kojoj sudski ili upravni ograni kojima su poslani zahtjevi za povratkom djeteta nije dužan narediti povratak djeteta ako osoba, institucija ili dugo tijelo koje se protivi povratku ne dokaže:

⁸ Čl. 12. st. 1 HK 1980

⁹ Čl. 12. st. 2. i 3. HK 1980.

¹⁰Izvor: Murphy (2005), str. 231. i 232.

¹¹Izvor: Perez-Vera (1982), str. 460

- da se nije faktično ostvarivalo pravo na skrb u vrijeme odvođenja ili zadržavanja
- da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak djeteta izložilo fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi
- te ako se utvrdi da se djeteta suprotstavlja povratku i da je napunilo godine i zrelost gdje je potrebno uzeti njegovo mišljenje u obzir.

Većinom se u takvim slučajevima argumentira da postoji ozbiljna opasnost te da bi povratak djeteta izložio fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi.

Nakon što su utvrđene osnovne pretpostavke te osoba, institucija ili tijelo koje ima pravo na skrb tvrdi da je odvođenjem ili zadržavanjem povrijeđeno njezino pravo na brigu obraća se središnjem tijelu države koja u kojoj je mjesto stalnog boravka djeteta ili središnjem tijelu države u koju je djeteta nezakonito odvedeno.¹²

HK 1980. je točno propisano što molba kojom se pokreće postupak za povratkom djeteta mora sadržavati te niz dokumenata koji mogu biti priloženi uz molbu.¹³

2.3. Uredba vijeća (EZ) br. 2001/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojoj se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1137/2000 ili Bruxelles II. a¹⁴

Kada pričamo o primjeni HK 1980. nezaobilazno je spomenuti Uredbu vijeća (EZ) br. 2001/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojoj se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1137/2000, koja se u svakodnevnom govoru naziva Bruxelles II. a ili ponekad Bruxelles II. bis, povezana je i dopunjuje HK 1980. Bruxelles II. a se primjenjuje izravno u svim državama članicama Europske unije osim u Danskoj te je za njih obvezujuća i ima prednost nad nacionalnim zakonodavstvom i određenim multilateralnim konvencijama.¹⁵

Pravila Uredbe (čl. 11. st. 2-5) imaju prednost nad odgovarajućim pravilima HK 1980.

Uredba određene stvari detaljnije regulira nego sama HK 1980 te se Uredba primjenjuje:

- na pokrenute sudske postupke

¹² Čl. 8 st. 1. HK 1980.

¹³ Čl. 13. HK 1980.

¹⁴Izvor: Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II. a

¹⁵ Čl. 60. Bruxelles II. a

- pismena koja su službeno sastavljena ili upisana u registar kao autentične isprave
- sporazume zaključene između stranaka nakon datuma početka njezin primjene u skladu sa čl. 72¹⁶

Uredba potvrđuje načelo HK 1980. kojom se nalaže hitna predaja djeteta ako je prošlo manje od godine dana, no nalaže iznimku da sud ne može odbiti predaju djeteta ako su nadležna tijela država članice poduzela odgovarajuće mjere za osiguranje zaštite djeteta nakon povratka što nije slučaj kod Konvencije koja nalaže da sud nije dužan predati ako je dijete izloženo fizičkoj ili psihičkoj opasnosti.

Nadalje, ono u čemu Uredba upotpunjava HK 1980. je u primjeni odredbe o saslušanju djeteta i ovlaštenika prava na skrb koji nije oteo dijete. Po Uredbi sud je dužan omogućiti saslušanje djeteta tokom postupka, osim ako mu se učini da to nije prikladno zbog djetetove dobi ili stupnja zrelosti. Konvencija, za razliku od Uredbe, nalaže da može odbiti odluku o predaji ako se dijete protivi i dovoljno je zrelo i staro da se njegovo mišljenje može uzeti kao pravno relevantno.

Što se tiče saslušanja nositelja roditeljske skrbi koji nije oteo dijete, po Uredbi se ne smije odbiti predaja bez da se prije toga ne sasluša osobu koja zahtjeva djetetov povratak u državu njegova uobičajenog boravišta dok Konvencija ne sadrži nikakvu odredbu kojom se to nalaže.

Po pitanju rokova Uredba Bruxelles II. a nalaže da sud mora primijeniti najbrži raspoloživi postupak u skladu sa nacionalnim pravom te osim ako sprječavaju izuzetne okolnosti, sud donosi odluku najkasnije šest tjedana od dana podnošenja zahtjeva. Konvencija sama ne nalaže rok već mogućnost traženja od suda da navede razloge za kašnjenje ako se ne donese odluka u tom roku.

Uredba kao i HK 1980 nalaže suradnju središnjih tijela u postupcima kojima se zahtjeva hitan povratak djeteta koje je nezakonito „odvedeno“ ili „zadržano“ u državi koja nije djetetovo uobičajeno boravište.

3. „CASE STUDY“ – SLUČAJ

Sada kad smo prošli uvodne i općenite informacije vezane za Hašku konvenciju iz 1980. te Uredbu Bruxelles II. a imamo primjer na kojemu možemo vidjeti kako to djeluje u praksi te koji se problemi javljaju prilikom njihove primjene.

¹⁶ Čl. 64. st. 1. Bruxelles II. a

Stranke B.A. i T.M. su sklopili brak 2009. godine u Zaprešiću te su iste godine dobili kćer T.A. koja je rođena u Zagrebu.

Zajedno ne žive od 2012. godine, a brak su razveli u svibnju 2014. godine. Prilikom brakorazvodne parnice presudom je odlučeno da mlđb. T.A. ostaje s majkom živjeti dok je otac obveznik uzdržavanja i pravo na osobne odnose sa kćeri su određeni svakog četvrtka od 15:00 h do 20:00 h te svaki drugi vikend od petka u 15:00 h do ponedjeljka u 8:00 h uz obvezu da u ponedjeljak ujutro dijete odvede u vrtić ili ako ne bi pohađalo vrtić preda majci. Također, ima pravo na svaki drugi državni i vjerski praznik, te 20 dana ljetnog odmora i 7 dana zimskog odmora.

Otac je nakon raskida bračne zajednice sa T.M. uredno ispunjavao svoje obveze uzdržavanja i ostvarivao osobne odnose s kćerkom. Tijekom cijelog tog vremena između roditelja je komunikacija bila narušena i otežana u tolikoj mjeri da je morao intervenirati centar za socijalnu skrb (u daljnjem tekstu: CZZS) te je 18. studenog 2014. godine CZZS izdao pisano upozorenje s ciljem prevencije daljnjih neprimjerenih ponašanja u prisutnosti mlđb. djeteta. S obzirom da to i dalje nije pomoglo u komunikaciji roditelja te je majka T.M. na sve načine pokušavala spriječiti odvijanje osobnih odnosa između oca i kćeri povodom čega se selila u godinu i pol dana 5 puta. T.M. je u jednom trenutku između optuživanja oca za obiteljsko nasilje koje nikada nije dokazala optužila dotičnog B.A. za seksualno zlostavljanje djevojčice koje je opovrgnuto psihološkim vještačenjem djeteta.

CZZS ponovno intervenira te 1. ožujka 2015. izriče mjeru nadzora roditeljske skrbi u trajanju od šest mjeseci na koje majka T.M. ulaže žalbu. No, nadzor se ipak provodi te tijekom cijelog nadzora djelatnica CZZS ostvaruje kontakt s ocem djeteta i uzastopno ističe nemogućnost komunikacije sa majkom koja inzistira na prisustvu odvjetnika pri svakom posjetu nadzorne djelatnice. Nadzor djelatnice je završilo 27. srpnja 2015. godine zbog ponovne promjene adrese te zbog toga više nije bila nadležna da provodi nadzor. Majka T.M. je obavijestila CZZS putem svog odvjetnika 21. srpnja 2015. godine o skorašnjem odlasku u SR Njemačku kako bih mogla započeti sa radom 1. rujna 2015. godine. T.M. sama obavještava CZZS putem e-maila 27. srpnja o namjeri preseljenja u SR Njemačku te CZZS nije reagirao na nijednu od te dvije obavijesti.

Otac B.A. tek 6. kolovoza 2015. godine saznaje za namjeru majke da se preseli u SR Njemačku s mlđb. kćeri te traži od suda u Zagrebu izricanje hitne privremene mjere za zaštitu dobrobiti djeteta, tako da se dotičnoj T.M. zabrani izlazak iz RH s mlđb. T.A.

Ročište za izricanje mjere biva zakazano tek 20. kolovoza 2015. godine, a majka T.M. napušta RH s mladb. kćerkom 13. kolovoza, prije nego je ispoštovala izrečenu mjeru nadzora nad roditeljskom skrbi koja se nije mogla dovršiti zbog nemogućnosti. Otac B.A. trenutkom saznanja da je majka napustila s kćerkom RH kazнено je prijavljuje policiji te pokreće postupak za hitnim povratkom djeteta.

4. PROBLEMATIKA PRIMJENE KONVECIJE

Nakon što smo naveli detalje slučaja u kojemu dolazi do primjene HK 1980 vrijeme je da prikažem njenu primjenu u realnosti te probleme prilikom njezine primjene.

4.1. Nedovoljnost informacija te neupućenost građana i tijela o načinima pokretanja i vođenja postupaka pokrenutih HK 1980

Prvenstveno, problem je prvo neznanje kome se obratiti u situacijama međunarodne otmice djeteta od strane jednog od roditelja. U RH nadležno središnje tijelo je Ministarstvo socijalne politike i mladih, Služba za međunarodnu suradnju i koordinaciju sustava socijalne sigurnosti (u daljnjem tekstu: MSPM). Često se roditelji obraćaju pravobraniteljici za djecu koja nema nadležnost u ovakvim slučajevima¹⁷ te roditelje može samo uputiti na dotično Središnje tijelo. Na stranicama MSPM stoje osnovne informacije koje mogu uputiti osobe kome se mogu obratiti no jako malo informacija o načinu pokretanja te potrebitoj dokumentaciji. Smatram da to nije zanemariv problem zbog toga što se svake godine pokrene minimalno 10 postupaka za povratkom djeteta.¹⁸ Iz ureda pravobraniteljice za djecu također upućuju na nužnost davanja kvalitetnijih informacija o postupku sa svim bitnim podacima i uputama koje bi bilo potrebno napisati na hrvatskom i engleskom jeziku u obliku priručnika o postupanju.¹⁹ Najmanje pokrenutih postupaka je bilo u 2014. godini (samo 8 pokrenutih postupaka) dok je najviše bilo 2004. godine sa čak 30 pokrenutih postupaka, a 2012. i 2013. bilo je podjednako pokrenutih 18

¹⁷ Prema odredbama Zakona o pravobraniteljici za djecu („NN“ 96/03) pravobraniteljica za djecu prati povrede pojedinih prava djece na način da prati rad nadležnih tijela uočavajući probleme koji se u ostvarivanju prava djece pojavljuju te ukazujući na njih, tražeći njihovo sustavno rješavanje.

¹⁸ Izvor: web MSPM- broj postupaka po Konvenciji o međunarodnoj otmici djece

¹⁹ Izvješće o radu ureda pravobraniteljice za djecu

postupaka (za povratkom djece koja su odvedena iz RH i djece koja su dovedena u RH iz neke druge zemlje članice.)

4.2. Nedovoljna kontrola prilikom prelaska državnih granica

Prilikom izmjena Zakona o putnim ispravama hrvatskih državljana²⁰ u 2015. Godini brisana je odredba čl. 6 koja je regulirala uvjete prelaska državne granice djece mlađe od četrnaest godina. Propisano je bilo da građanin mlađi od četrnaest godina može putovati u inozemstvo samo u pratnji roditelja ili drugog zakonskog zastupnika ili uz njihovu suglasnost u pratnji druge osobe koja mora biti ovjerena kod javnog bilježnika, diplomatske misije ili konzularnog ureda. Obrazloženje je bilo da je riječ o propisu kojim se uređuje način izdavanja putnih isprava građana, a ne način prelaska državne granice, što je materija drugih zakonskih propisa. Posebnim propisima kojima se uređuje prelazak državne granice²¹, propisuju se uvjeti za prelazak te je u posebnom dodatku o maloljetnicima²² propisano da maloljetne osobe podliježu istoj kontroli kao i odrasle osobe te je naveden način kontrole maloljetnika u slučaju da putuju s pratnjom i kada putuju sami.²³ Iako je propisano da službenici moraju napraviti temeljitu kontrolu kada maloljetna osoba putuje sama te ne samo „formalno“ provjeriti da li postoji pisana suglasnost roditelja već ponekad i obaviti telefonski poziv, nigdje nije strogo navedeno da je kažnjivo i zabranjeno da dijete putuje bez suglasnosti oba roditelja ili ako putuje s jednim roditeljem da je službenik dužan provjeriti da li taj roditelj ima suglasnost drugog roditelja koja je ovjerena kod javnog bilježnika. Takav način kontrole bi uvelike pripomogao da se spriječe situacije u kojima dolazi do međunarodne otmice djece.

²⁰ Zakon o putnim ispravama hrvatskih državljana („NN“ br. 82/15)

²¹ Uredba (EZ) br.: 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006. Zakonik o Schengenskim granicama te Zakon o nadzoru državne granice („NN“ br. 83/2013)

²² Uredba (EZ-a) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka kojom se uspostavlja Schengenski kodeks o granicama, poglavlje 6, točka 6.1.1.

²³ Uredba (EZ-a) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka kojom se uspostavlja Schengenski kodeks o granicama, poglavlje 6, točke 6.2. i 6.3.

4.3. Količina potrebite dokumentacije te potreba njezinog prijevoda na jezik države članice u koju je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano te dugotrajnost postupka

Izuzev navedenih problema često se osobe koje se nađu u ovim situacijama suoče sa birokracijskim problemima te velikom količinom dokumentacije koju je potrebno prevoditi na jezik zemlje u koju je dijete odvedeno. Izuzetno, ako to nije moguće prevesti na jezik članice od strane ovlaštenog sudskog tumača, moguća je primjena engleskog ili francuskog jezika kao jezika međunarodne diplomacije.²⁴

Prilikom potraživanja djetetovog povratka nazad u RH osoba koja potražuje djetetov povratak da bi pokrenula postupak potrebna je gomila dokumentacije, no sam problem ne mora predstavljati količina dokumentacija već potrebnost njenog prijevoda na jezik zemlje u koje je dijete odvedeno. Osim dugotrajnosti tog postupka on je veliko novčano opterećenje za osobu koja potražuje povratak djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano.

Središnje tijelo SR Njemačke potražuje svu dokumentaciju prevedenu na njemački jezik od strane ovlaštenog sudskog tumača za njemački jezik. Cijena postupka, ako uzmemo u obzir da je prijevod jednog dokumenta 250,00 HRK, kojim se potražuje povratak djeteta može preći i nekoliko desetaka tisuća kuna ne računajući još mogućnost angažiranja odvjetnika u zemlji u kojoj se dijete nalazi trenutno.

SR Njemačka u ovom postupku nudi mogućnost besplatne pravne pomoći ako osoba koja potražuje dijete nije u financijskoj mogućnosti angažirati odvjetnika za čije je usluge potrebno izdvojiti samo za predujam iznos od 1.500 EUR-a pa dalje.

Središnje tijelo u SR Njemačkoj također nudi mogućnost rješavanja problema putem medijacije koju je otac B.A. u ovom slučaju odbio obrazloživši da sa majkom T.M. nije mogao uspostaviti ni tokom njezina boravka u RH te održavanje medijacije uključuje njegovo stalno putovanje za SR Njemačku za koje nije ni u financijskoj mogućnosti te se nalazi u stalnom radnom odnosu u Republici Mađarska.

Za upućivanje zahtjeva za pravnu pomoć u SR Njemačkoj potrebno je ponovo priložiti gomilu dokumentacije u koju se moraju dati izjave o osobnim i imovinskim okolnostima prevedene na njemački jezik od strane ovjerenog sudskog vještaka za njemački jezik. Prilikom cijelog procesa prilaganja dokumentacije moram navesti da se događao niz bitnih propusta od strane Središnjeg tijela u RH, od nepotpunih

²⁴ Čl. 24. HK 1980.

informacija o potrebitoj dokumentaciji do propusta slanja obrazaca za koje postoji prekluzivni rok od petnaest dana za njihovo slanje, a ne mogu se naći na web stranicama MSPM te pokretanje postupka uvelike ovisi o radu i efikasnosti Središnjeg tijela.

Učinkovitost HK 1980. izravno je vezana uz nacionalna središnja tijela i sudove koji su često pod utjecajem nacionalne politike i nacionalnih pravnih koncepata. Time je izravno ugrožen zahtjev za unificiranom primjenom odredaba Konvencije, što izravno utječe na njezinu učinkovitost.²⁵ Iako su po Konvenciji i Uredbi sve države potpisnice dužne surađivati često događa da središnja tijela na razne načine opstruiraju postupak koji dovodi do njegove dugotrajnosti i nemogućnosti pravilne primjene odredaba HK 1980. Ured pravobraniteljice za djecu smatra da je nužno donošenje provedbenih propisa kojima bi se regulirala postupanja svih nadležnih tijela, utvrdile sankcije za neprimjenu HK 1980 te detaljnije uredila međunarodna suradnja nacionalnih tijela radi omogućavanja brže i kvalitetnije primjene HK 1980.²⁶

Analizom prikazanog slučaja također uočavamo propuste od nadležnih državnih tijela, konkretno propusta u radu CZZS. Temeljem svega navedenog možemo govoriti isključivo o kolektivnoj odgovornosti, a ne individualnoj odgovornosti jer radnici CZZS su u svojoj individualnoj nadležnosti se trudili postupati odgovorno i savjesno. Odgovoran i savjestan rad djelatnika CZZS možemo uočiti prilikom nadzora mjere nad roditeljskom skrbi.

No, o kolektivnoj odgovornosti možemo govoriti na temelju nereagiranja na podnesak koji je CZZS priložen 21. srpnja 2015. godine od strane odvjetnika majke T.M. te na temelju ponovnog nereagiranja na e-mail kojim je 27. srpnja 2015. majka ponovno obavijestila o odlasku u SR Njemačku na rad. To nas nadalje navodi na problem malog broja radnika u CZZS i njihovu preopterećenost te nemogućnost kvalitetnog stručnog posvećivanja slučajevima. Daljnjom analizom uočavamo nepostojanje nadležnog tijela koje bi pratilo i osiguravalo pravilan rad kako bih se na vrijeme moglo intervenirati i donijeti adekvatna preventivna mjera kojom bih se spriječilo nezakonito odvođenje djeteta iz države njezina uobičajenog prebivališta bez suglasnosti drugog roditelja.

²⁵ Rešetar, Branka *et. al.* Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (1980) – *casus belli*, Op.cit. str. 182. Pravni fakultet u Osijeku, 2012; Čl. 3. st. 1. b) HK 1980

²⁶Izvor: Izvješće o radu ureda pravobraniteljice za djecu

Ipak, to nisu jedina tijela čiji bi rad trebalo nadgledati.

Sudovi su često inertni, pa su postupci neopravdano dugi. Više puta je zbog toga morao reagirati i Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu u Francuskoj (u daljnjem tekstu: ESLJP). Postoji više presuda gdje je ESLJP osudio rad hrvatskih sudova koji su zbog nedovoljno učinkovitog i žurnog postupka povrijedili članak 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁷ kojom se osigurava pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života.²⁸ U slučaju Karadžić protiv Hrvatske ESLJP je zaključio pak da hrvatski sudovi nisu pokazali zalaganje u lociranju djeteta te su generalno propustili uložiti odgovarajuće i učinkovite napore da ponovno spoje majku sa sinom.

U slučaju kojeg analiziramo uočavamo da je došlo do proteka vremena s obzirom da ročište još nije zakazano te RH nije izdala nikakvi oblik tjeralice kojom bih se lociralo mjesto majke. Samim tim povratak djeteta će biti uvelike otežan zbog moguće adaptacije djeteta novoj okolini ako još uz sve uzmemo u obzir da na jesen 2016. godine dijete će krenuti u osnovnu školu što će doprinijeti bržoj adaptaciji na novu okolinu.

No, dugotrajnost postupka ovisi i o nacionalnoj strukturi rada sudova. Iako se HK 1980 samo u tehničkom smislu naslanja na odredbe nacionalnih prava, a u ostalim inzistira na autonomnom pristupu ipak je teško sucima u praksi ignorirati stečenu pravnu naobrazbu i prevladavajuće nacionalne koncepte.²⁹ Od velike je tu važnosti koje različite instrumente države članice koriste za postizanje ciljeva HK 1980. Neki od autonomnih koncepata u samoj HK 1980. su „nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta“, „uobičajeno boravište djeteta“, „pravo na skrb“, „najbolji interes djeteta“ te „ozbiljna opasnost“.

Problem dolazi kada različito države članice tumače iste autonomne koncepte te nas to dovodi da uvidimo da je za slične situacije došlo do niza neujednačenih presuda. Praksa sudova običajnog prava pokazuje da su sudovi *common law* država pokazuju više discipline prilikom limitiranja analiza na objektivne faktore nego sudovi kontinentalnog prava.³⁰

²⁷ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („NN“ MU 2/10)

²⁸ Vidi: presuda Adžić protiv Hrvatske

²⁹ Rešetar, Branka *et. al.* Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (1980) – *casus belli*, Op.cit. str. 178. Pravni fakultet u Osijeku, 2012; Čl. 3. st. 1. b) HK 1980

³⁰ *Ibid.* str. 180.

Iz svega navedenog evidentno je da jedan od problema je nepostojanje supranacionalnog tijela ili suda koji bi bio zadužen za autentično tumačenje odredaba HK 1980. te bi se time izravno umanjila učinkovitost HK 1980. uz nacionalna tijela i sudove. Nepostojanje supranacionalnog autoriteta nameće sudovima obvezu konzultacije pripremnih materijala za donošenje Konvencije te praćenje odluka stranih sudova što su nerealna očekivanja s obzirom na pretrpanost sudova diljem svijeta.³¹

No, dok postoji trenutna nemogućnost organizacije takvog tijela bilo bi poželjno da se barem na nacionalnoj razini organiziraju specijalizirani sudovi između kojih je i posebno sud za obiteljske sporove.

Iz ureda za pravobraniteljicu ističu da je jedan od načina poboljšanja primjene Konvencije osiguravanje specijalizacije stručnjaka za to područje te koncentracija odlučivanja na manji broj sudova. Osnivanjem specijaliziranih obiteljskih sudova bih se moglo osigurati određen broj stručnjaka koji bi bili nadležni za donošenje odluka koje su u korelaciji sa Konvencijom. *Nacionalnom strategijom za prava djece u RH od 2014. do 2020.* predviđeno je osnivanje obiteljskih sudova do 2020. godine.

Sama specijalizacija sudova i sudaca ima pozitivne i negativne strane, no njihova provedba će ovisiti prvenstveno o kvaliteti organizacije i stručnosti prilikom rada.

Specijalizacija sudaca može osigurati da imaju potrebno znanje i iskustvo u području svoje nadležnosti što će dovesti do usklađenosti sudskih odluka te veće pravne sigurnosti.³² Na takav način bih se moglo potaknuti multidisciplinarni pristup rješavanja problema; može pomoći sucima u boljem razumijevanju realiteta predmeta koji su im dani na rješavanje te sama specijalizacija sudaca ih dovodi do veće stručnosti u svojim područjima čime osnažuju svoj autoritet.³³

To naravno ne znači da ne postoje moguće opasnosti i negativne strane specijalizacije sudova i sudaca. Ono može dovesti do sklonosti ponavljanjima odluka i odvajanja specijaliziranih sudaca od ostatka sudstva. Moguć je razvitak težnje razvijanju modela rada koji su specifični za njihovo područje koji bi često mogli biti

³¹ *Ibid.* str. 183., 183.

³² Mišljenje Savjetodavnog vijeća europskih sudaca (CCJE) br. 15 o specijalizaciji sudova, 5.- 6. studenog 2012. godine, str. 3.

³³ *Ibid.* str. 3.

nepoznati drugim sucima što bi izravno dovelo do sektorizacije prava i postupaka te samim tim narušavanja pravne sigurnosti.³⁴

S obzirom na sve navedeno te trenutnu situaciju u sudstvu u Republici Hrvatskoj bilo bi poželjno također osnivanje odjela dežurnih sudaca na općinskim sudovima gdje bi se u roku od 24 h od podnošenja prijedloga donijele odluke o izricanju hitnih mjera za zaštitu prava i dobrobiti djece.

5. ZAKLJUČAK

Na kraju svih iznesenih činjenica i uvidom u njih možemo zaključiti da je globalizacija jedna od temeljnih, ako ne i glavnih uzročnika izlaganja opasnostima i zlostavljanju velikog broja djece kako u Hrvatskoj tako i u Europi pa čak i u čitavom svijetu.

U današnjem svijetu, načini prelaska granice su mnogi. Najviše zastrašuje činjenica što se svakim danom povećava broj djece koja su nažalost žrtve utjecaja drugih osoba te protiv svoje volje odvedena u druge zemlje, bilo da se radi o stravičnim zločinima poput seksualnog iskorištavanja ili trgovine ljudima ili su žrtve međunarodne otmice od strane jednog roditelja, skrbnika ili drugog člana obitelji što u današnje vrijeme nažalost postaje sve učestalije. Ovaj problem zahtjeva adekvatnu pravnu reakciju koja može biti primjerena i ispunjena samo kumulativnim radom svih državnih tijela i institucija te primjerenim nadzorom nad njihovim radom.

Pitanja roditeljske skrbi, pogotovo pokrenuta u transnacionalnom kontekstu često izazivaju burne reakcije jer se dotiče pitanja nečijeg obiteljskog života kao i djece koja su u tim procesima najugroženiji članovi našeg društva. Trenutni sudski postupak nije prilagođen ovakvoj vrsti sporova koja zahtjeva hitrost, efikasnost i međusobnu koordinaciju državnih tijela kako u državi tako i na međunarodnom području.

U cilju skraćivanja sudskog postupka potrebna je dosljedna primjena čl. 14. i 15.

Konvencije. Veća primjena pisanih dokaza umjesto zahtijevanja usmenih saslušanja u državama u kojima se vodi postupak te nastojanje ne inzistiranja na osobnom pojavljivanju podnositelja molbe ili barem primjena moderne tehnologije (

³⁴ *Ibid.* str. 3

telefonskim putem, Skypom) prilikom saslušanja stranke uvelike bi ubrzao postupak u kojemu je vrijeme ključna stvar. Efikasnost bi se pojačala skraćivanjem roka za žalbu, pooštavanjem sankcija za nepoštivanje sudskih odluka bilo novčanim putem ili zatvorskom kaznom, mogućnošću izdavanja naloga za pronalaskom djeteta i otkrivanja mjesta na kojem se dijete nalazi nakon otmice. Također proširivanjem uloge državnog odvjetnika bi pripomoglo bržem rješavanju problema.

Izdavanjem privremenih mjera kojima bi se zaštitilo dijete prije donošenja odluke o povratku ili izdavanjem naloga za zadržavanje djeteta na području teritorija koje je prebivalište djeteta bi se mogao spriječiti bijeg roditelja, skrbnika ili drugog tijela.

Haška konferencija za međunarodno privatno pravo³⁵ je napravila izniman posao donošenjem Haške konvencije iz 1980. kojom su stvorili sustav međunarodne suradnje kojoj je krajnji cilj zaštita djece. Jedan od glavnih razloga uspješnosti same HK 1980. je izbjegnuće raspravljanja o složenijim pitanjima kao što je rasprava o meritumu spora koje je prepušteno državama članicama koje su uobičajeno prebivalište otetog djeteta.

Iako je Konvencija u RH na snazi od 1991. godine te su već vođeni brojni postupci, neki uspješno završeni, neki još su u postupku, sudstvo ima još dosta stvari koje bi trebalo naučiti primijeniti ili neke postupke modificirati da su u skladu sa današnjim potrebama društva. Samim nepostupanjem po odredbama HK 1980. ili prevelikom dugotrajnošću sudskog postupka krše se ne samo ljudska prava koja su zajamčena drugim konvencijama³⁶ već se krše i posebno prava koja su zajamčena djeci³⁷.

³⁵ Haška konferencija za međunarodno privatno pravo je međuvladina organizacija koja radi na kontinuiranom ujednačavanju odnosa međunarodnog privatnog prava.

³⁶Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

³⁷Konvencija o pravima djece čl. 9. – 11., 18. i 35.

6. LITERATURA

1. Zakon o ratifikaciji konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. Godine, NN 4/94
2. Uredba vijeća (EZ) br. 2001/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojoj se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1137/2000 ili Bruxelles II. a
3. Uredba (EZ) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006 Zakonik o Schengenskim granicama
4. Zakon o nadzoru državne granice („NN“ br. 83/2013)
5. Uredba (EZ-a) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka kojim se uspostavlja Schengenski kodeks o granicama
6. Rešetar, Branka et.al. Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb, Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (1980) – casus belli, Pravni fakultet u Osijeku, 2012. godine
7. Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II.a, Europska Unija 2014. godine
8. Mišljenje (2012) br.15 Savjetodavnog vijeća europskih sudaca o specijalizaciji sudaca, usvojeno na 13-om plenarnom sastanku CCJE-a u Parizu, 5.- 6. studenog 2012. godine
9. Mišljenje iz ureda pravobraniteljice za djecu – Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godine.

10. http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/medunarodna_suradnja_i_eu_poslovi/medunarodna_suradnja/medunarodna_suradnja_u_podrucju_zastite_djece/haska_konvencija_o_gradansko_pravnim_aspektima_medunarodne_otmice_djece_od_25_listopada_1980_godine

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. HAŠKA KONVENCIJA O GRAĐANSKOPRAVNIM ASPEKTIMA MEĐUNARODNE OTMICE DJECE 1980.....	2
2.1. O konvenciji	2
2.2. <i>Modus operandi</i> HK 1980	3
2.3. Uredba vijeća (EZ) br. 2001/2003 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojoj se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1137/2000 ili Bruxelles II. a	5
3. „CASE STUDY“ – SLUČAJ	6
4. PROBLEMATIKA PRIMJENE KONVECIJE.....	8
4.1. Nedovoljnost informacija te neupućenost građana i tijela o načinima pokretanja i vođenja postupaka pokrenutih HK 1980.....	8
4.2. Nedovoljna kontrola prilikom prelaska državnih granica	9
4.3. Količina potrebite dokumentacije te potreba njezinog prijevoda na jezik države članice u koju je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano te dugotrajnost postupka	10
5. ZAKLJUČAK	14
6. LITERATURA	16